

selvfølgelig rent økonomisk set har meget stor Betydning, hvorledes denne store Klasse Huslodder behandles, og saavidt jeg kan skjønne, er Leiehusmændenes Jord Noget som 5—6,000 Tønder Hartkorn, altsaa heller ikke ubetydeligt, omtrent svarende til samtlige Præstegaardes Hartkorn. Fra de Privates, særlig fra Landhusholdningssejlskabets og Landbosforeningernes Side, har jeg erkjendt, at der er gjort ikke Lidt for Husmænd, men fra Statens Side er der, siden vi fik den fri Forsatning, gjort overordentlig Lidt; Forordningen af 27de Mai 1848 er jo givet for den frie Forsatning. Naar det ærede kongevalgte Medlem sagde, at det her foreliggende Forslag er Indgreb i Eiendomsretten, kan man, naar man gennemlæser Forordningen af 27de Mai 1848, ikke nægte, at den saa ogsaa indeholder et ikke lidet Indgreb i Eiendomsretten. Jeg skal nu vedkjende mig, at jeg ønsker ikke Indgreb i Eiendomsretten, og kan man paavise, at dette Forslag er det, er jeg heller ikke med dertil, men paa den anden Side maa man stadig have Samfundets Tarv og Vel for Die. Naar det i Forordningen af 1848 staar, at selv om der i Kontrakter er indført, at der er bestemt visse Dages Arbejde, eller bestemt visse Ugedage, skal denne Bestemmelse sættes ud af Kraft, og at dette endog skal have tilbagevendende Kraft, saa kan man nok sige, at det er et Indgreb i Eiendomsretten, i ethvert Tilfælde er det et stærkt Indgreb i Kontraktfriheden, men det, man navnlig ved Forordningen har haft for Die, er at hjælpe denne talrige Klasse til større personlig Selvstændighed. Saa er der siden den Tid givet Loven af 7de Juli 1850, der bestemmer, hvorledes Pligtarbejder kunne opføre, og Loven af 28de Mai 1880 om Husmandskreditforeninger, som den ærede sidste Taler mindede om, men ellers er der, forekommer det mig, gjort overordentlig Lidt for at fremme denne meget talrige Klasses Vel, siden vi fik den frie Forsatning. Der er jo nu et bethdeligt Nøre i Husmandsklassen, derom vidne de Foreninger, der stiftes, Husmandsforeningerne i Sjælland, hvis Formaal er at sikke mod Alberdom og Sygdom, og Landarbejderforeningerne paa Døne, og man ser ogsaa, at Husmændene møde meget talrig paa Kreditforeningernes Generalforsamlinger. Dette er Vidnesbyrd nok om, at der er ved at komme Bevægelse i selve Husmandsklassen, men er der i Færd med at komme en saadant Bevægelse, forekommer det mig, at man netop fra de andre Samfundsklassers Side skylder at hjælpe til, at denne Bevægelse kan komme i et rigtigt Spor, og tillige at

afgive Stof til, at denne Klasses økonomiske Selvstændighed, om jeg maa bruge dette Udtryk, kan blive forbedret.

Naar man nu skal overveje, hvorledes den talrige Klasse af Medborgere kan hjælpes fremad og opad, staar det foreløbig for min Betragtning fire Veie aabne. Den ene er den, som fremdrages her i Lovforslaget, at hjælpe Leiehusmændene til større økonomisk Selvstændighed. Den anden er, at de jordløse Husmænd, der staa i nær Forbindelse med det, her omhandles, komme i Besiddelse af Jord. Den tredie er, at man gjør, hvad der kan gøres fra Statsmyndighedernes Side for at hjælpe til, at Husmandslodderne kunne blive mønsterværdigt dyrkede, og endelig den fjerde Veie, som maatte ikke er den mindst vigtige, den at hjælpe til, at Husmændenes, hvad enten det nu er Leiehusmænds eller jordløse Husmænds Boliger blive af en saadan Betsaffenhed, at de afgive sunde Boliger; det tror jeg ogsaa er Noget, som er værd at tage under Overveielse.

Hvad saa det foreliggende Lovforslag angaar, da forekommer det mig, at den ærede sidste Taler særlig og næsten udelukkende dvælede ved § 1. Denne Paragraf har, som der er blevet gjort opmærksom paa, ikke været med i det oprindelige Forslag, og jeg tilstaar, at jeg heller ikke har nogen overordentlig stærk Sympathi for denne Paragraf. Jeg indrømmer, at der burde ikke have staaet "Godser". Mener man, at man skal gaa den Veie, skal man selvfølgelig tage alle Husmænd med, men jeg forstaar nok, hvorfor man er kommet til at sætte det Ord "Godser" ind i Paragrafen. Det er sagtens ifølge den historiske Betragtning, at de fleste af de Huse, der ere udgaaede fra Godserne, er Jord, som har været Fæstetvang underkastet. Nu ere de det ikke, det er sikkert nok, thi vi have Loven af 9de Marts 1872, der udtrykkelig siger, at Jord under 2 Tdr. Hartkorn ikke er Fæstetvungen undergivet. Man er, tænker jeg, kommet til denne Bestemmelse derved, at man har sagt: de Huse, der ere udstykkede fra Godser, ere Jord, som i alt Fald har været Fæstetvungen undergivet. Jeg veed det ikke, men jeg antager det som sagt, og jeg har forgjæves søgt efter i Motiverne, hvad der har ført til dette Resultat, men jeg indrømmer som sagt, at jeg ikke har nogen videre Sympathi for § 1, og jeg tror, man skulde gaa en helt anden Veie end den, der er anslaaet i denne Paragraf. Jeg kunde tænke mig, at man f. Ex. sagde: det er en Samfundssag, at saa Mange som muligt af Husmændene komme i Besiddelse af Selv-